

Gedragcodes

Bescherming van persoonsgegevens
door zelfregulering

→ INHOUDSOPGAVE

GEDRAGSCODES ZIJN BEDOELD OM DE VERANTWOORDELIJKHEID
VOOR DE BESCHERMING VAN PERSOONSGEGEVENS BINNEN DE
SAMENLEVING TE SPREIDEN

Voorwoord	5
1 Gedragscode of reglement?	6
2 De Wet bescherming persoonsgegevens	8
3 Welke eisen gelden voor gedragscodes?	11
Bijlage:	
Artikel 25 van de Wet bescherming persoonsgegevens	17

VOORWOORD

Privacy is een succesfactor. Steeds meer organisaties komen erachter dat privacy belangrijk is. Een rechtmatige, integere omgang met persoonsgegevens is een voorwaarde voor commercieel en bestuurlijk succes. Zonder waarborgen voor de privacy zal het nodige vertrouwen bij burger en consument ontbreken.

Het College bescherming persoonsgegevens (CBP) is ervan overtuigd dat zelfregulering een effectieve bijdrage zal leveren aan het realiseren van het grondrecht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Het College bevordert daarom het aanstellen van een functionaris voor de gegevensbescherming en stimuleert bedrijven een gedragscode voor hun branche of sector op te stellen. Voor informatie over het aanstellen van een functionaris voor de gegevensbescherming is de brochure *De functionaris gegevensbescherming* beschikbaar.

Naast gedragscodes kunnen ook reglementen een nuttige bijdrage leveren aan de bescherming van persoonsgegevens binnen organisaties. In deze handreiking wordt kort ingegaan op het verschil tussen deze vormen van zelfregulering.

Centraal in deze handreiking staat hoe een organisatie een gedragscode in de zin van de Wet bescherming persoonsgegevens (WBP) kan opstellen. Een gedragscode is bedoeld om de verantwoordelijkheid voor het uitwerken van de wettelijke normen voor de bescherming van persoonsgegevens binnen de samenleving op een zinvolle manier te spreiden. Door middel van een gedragscode kunnen belanghebbende organisaties de algemene normen uit de wet voor de betreffende sector concretiseren.

Om de ontwikkeling van gedragscodes in de praktijk te bevorderen, heeft het CBP de eisen die gelden voor het opstellen van een gedragscode in de zin van de WBP in zes punten in kaart gebracht. Op grond van de WBP kan het CBP een dergelijke gedragscode uiteindelijk van een instemmende verklaring voorzien.

Organisaties die langs deze lijn het initiatief tot het ontwikkelen van een gedragscode willen nemen, worden uitgenodigd contact op te nemen met het CBP.

mr. P.J. Hustinx
voorzitter

1

→ GEDRAGSCODE OF REGLEMENT?

Zelfregulering rond privacy kent verschillende vormen; reglementen en gedragscodes zijn er in allerlei soorten en maten. Om medewerkers binnen een organisatie of klanten duidelijk te maken op welke manier vorm wordt gegeven aan de algemene normen uit de wet, kan het zinvol zijn een reglement of gedragscode op te stellen. Er is echter een verschil tussen het opstellen van een reglement en van een gedragscode.

Een bedrijf kan bijvoorbeeld regels opstellen met betrekking tot het controleren van e-mail en internet of over videocamera-toezicht op de werkplek en deze vastleggen in een reglement. Over e-mail en internet op de werkplek heeft het CBP de studie *Goed werken in netwerken* uitgebracht met een raamregeling. Aan de hand van de raamregeling kan een reglement voor de organisatie worden vastgesteld. Naast regels voor personeel kan een reglement ook informatie bevatten voor klanten. Bijvoorbeeld hoe er wordt omgegaan met een inzage- of een verwijderingsverzoek. Een dergelijk reglement geldt in de regel voor één bepaalde organisatie.

Het CBP toetst in beginsel geen individuele reglementen, maar verwijst organisaties die een reglement willen opstellen naar het beschikbare informatiemateriaal.

Indien de normen van de WBP voor een hele sector of branche worden uitgewerkt, spreekt men van een gedragscode. In de WBP zijn gedragscodes door de wetgever bedoeld als middel om de verantwoordelijkheid voor het uitwerken van de wettelijke normen voor de bescherming van persoonsgegevens binnen de samenleving op een zinvolle manier te spreiden. De algemene normen, rechten en verplichtingen, procedures en sancties staan in de wet, maar de concretisering van de algemene normen verloopt in belangrijke mate via gedragscodes en andere vormen van zelfregulering.

Organisaties die een gedragscode willen vaststellen, kunnen het CBP op grond van artikel 25 WBP (zie bijlage) verzoeken te verklaren dat de daarin opgenomen regels een juiste uitwerking vormen van wetgeving over de verwerking van persoonsgegevens. Er staat nadrukkelijk 'kunnen', het blijft dus een vrije keuze. Voor burgers en organisaties kan het echter van belang zijn dat het CBP als toezichthouder heeft verklaard dat de opgestelde gedragscode aan de gestelde eisen voldoet.

Organisaties die het CBP verzoeken een gedragscode van een instemmende verklaring te voorzien, dienen rekening te houden met de eisen die gesteld zijn in artikel 25 WBP. In het volgende hoofdstuk wordt ter oriëntatie op de normen voor de omgang met persoonsgegevens de WBP op hoofdzaken uiteengezet. In het derde hoofdstuk van deze brochure wordt in zes punten inzichtelijk gemaakt met welke eisen een organisatie rekening moet houden.

2

DE WET BESCHERMING PERSOONSGEGEVENS

Het wettelijk kader voor de omgang met persoonsgegevens is vastgelegd in de Wet bescherming persoonsgegevens (WBP), die sinds 1 september 2001 van kracht is.

Voor het rechtmatig verwerken van persoonsgegevens en het zorgvuldig en behoorlijk omgaan met persoonsgegevens schrijft de WBP een aantal dwingende normen voor. Deze normen zijn te bundelen in een aantal hoofdpunten.

1 Doelbinding

Persoonsgegevens (dat zijn alle gegevens die informatie kunnen verschaffen over een identificeerbare natuurlijke persoon) mogen slechts voor bepaalde en gerechtvaardigde doeleinden worden verzameld en niet worden verwerkt voor doeleinden die daarmee onverenigbaar zijn.

2 Rechtmatige grondslag

De verwerking van persoonsgegevens (dat is elke handeling die met persoonsgegevens verricht kan worden) moet berusten op een in de WBP genoemde grondslag, zoals toestemming, overeenkomst, wettelijke plicht of gerechtvaardigd belang van

bedrijf of organisatie. Voor bijzondere gegevens (godsdienst, ras, politieke gezindheid, gezondheid, seksuele geaardheid, lidmaatschap van een vakvereniging, strafrechtelijke gegevens en gegevens over onrechtmatig of hinderlijk gedrag waarvoor een verbod is opgelegd) gelden striktere normen.

3 Kwaliteit

De persoonsgegevens moeten zoveel mogelijk juist, nauwkeurig, toereikend, ter zake dienend en niet bovenmatig zijn.

4 Transparantie

De betrokkene (dat is de persoon wiens persoonsgegevens worden verwerkt) moet kunnen overzien door wie en voor welk doel zijn gegevens worden verwerkt.

5 Melden: voornemen en verwerking

De verwerking van persoonsgegevens moet vooraf worden gemeld bij het College bescherming persoonsgegevens (CBP) of bij een functionaris voor de gegevensbescherming, tenzij de verwerking is vrijgesteld. Van bepaalde persoonsgegevens moet ook al het voornemen om deze te gaan verwerken gemeld worden met het oog op een beoordeling door het CBP (voorafgaand onderzoek).

6 Rechten van de betrokkenen

De betrokkenen hebben het recht om kennis te nemen van hun gegevens en om te verzoeken deze te laten verbeteren of te laten verwijderen. Tevens hebben zij er recht op om bezwaar te maken tegen het verwerken van hun persoonsgegevens.

7 Beveiliging tegen onrechtmatige verwerking

Passende maatregelen van technische en organisatorische aard zijn noodzakelijk voor een rechtmatige verwerking. Privacy-Enhancing Technologies (PET) kunnen een belangrijk hulpmiddel zijn om een behoorlijke en zorgvuldige omgang met persoonsgegevens te waarborgen en de werking van de privacybeginselen te realiseren.

8 Verwerking door een bewerker

Als de verwerking wordt uitbesteed aan een bewerker, moet worden verzekerd dat deze zich houdt aan de aanwijzingen van de verantwoordelijke.

9 Gegevensverkeer met landen buiten de Europese Unie

Het verkeer van persoonsgegevens naar een land buiten de Europese Unie (EU) is in principe alleen toegestaan als dat land een passend niveau van bescherming heeft. Lees hierover meer in de brochure *Derde Landen*.

→ WELKE EISEN GELDEN VOOR GEDRAGSCODES?

De eisen die de WBP aan gedragscodes stelt, staan in artikel 25 (zie bijlage). Een cruciaal punt is dat de gedragscode de algemene wettelijke normen voor een bepaalde sector uitwerkt en concretiseert. In de praktijk is gebleken dat overleg in een vroeg stadium met het CBP de ontwikkeling van een gedragscode bespoedigt. Het CBP is hiertoe ook gaarne bereid en het verdient daarom aanbeveling eerst een conceptgedragscode in verkennende zin met het CBP te bespreken. In dit hoofdstuk worden de eisen die gelden voor gedragscodes in de zin van artikel 25 van de WBP verkend aan de hand van zes punten.

- 1 Uitgangspunten:** de gedragscode kan alleen een instemmende verklaring van het CBP krijgen als voldaan wordt aan het bepaalde in artikel 25 WBP.

Met gedragscodes worden hier gedragscodes in de zin van artikel 25 WBP bedoeld. Andere gedragscodes kunnen waardevol zijn, maar hebben niet dezelfde betekenis. Een gedragscode volgens artikel 25 WBP is een middel om de wettelijke normen te concretiseren, in het licht van de belangen die daarbij een rol

spelen. In de samenleving wordt doorgaans veel vertrouwen gesteld in gedragscodes en dat vertrouwen moet worden waar- gemaakt. Gelet op het grote maatschappelijke belang van gedragscodes toetst het CBP gedragscodes zorgvuldig aan artikel 25 WBP. Het uitgangspunt is dat de gedragscode alleen een instemmende verklaring van het CBP kan krijgen als vol- daan wordt aan het daar bepaalde.

- 2 Sectoranalyse:** voor het opstellen van een gedragscode dient een analyse van de betrokken sector plaats te vinden. Daarnaast moet de organisatie die de gedragscode opstelt representatief zijn voor de sector.

Gedragscodes worden door het CBP beoordeeld aan de hand van het bepaalde in artikel 25, eerste en tweede lid, WBP. Daarbij gaat het vooral om de volgende zinsnede: ‘... gelet op de bijzondere kenmerken van de sector of sectoren van de samenleving waarin deze organisaties werkzaam zijn, een juiste uitwerking ...’.

Sectoranalyse

De zinsnede betekent dat een gedragscode niet alleen in over- eenstemming dient te zijn met toepasselijke wetgeving, maar daarvan ook een uitwerking moet bevatten die rekening houdt met de bijzondere kenmerken van de betrokken sector. Er moet dus gelet worden op knelpunten en bijzondere behoeften aan privacybescherming in die sector. Voor het opstellen van een gedragscode dient met andere woorden een omgevingsanalyse van de betrokken sector plaats te vinden. De gedragscode dient ten opzichte van de toepasselijke wetgeving een toegevoegde waarde te bieden. Dit dient tot uitdrukking te komen in het benoemen van vraagstukken van gegevens- bescherming die specifiek zijn voor de betrokken sector en het bieden van duidelijke oplossingen voor die vraagstukken. Op deze manier wordt bijgedragen aan een goede toepassing van de wetgeving in die sector. Daarbij gaat het niet alleen om de WBP, maar ook om sectorale wetgeving.

Sector

Bij het begrip ‘sector’ valt in de eerste plaats te denken aan een min of meer homogeen geheel van bedrijven, instellingen of beroepsbeoefenaren die soortgelijke activiteiten verrichten en als gevolg daarvan met dezelfde privacyproblematiek worden geconfronteerd. Ook kan worden gedacht aan bedrijven of

instellingen waarvan de primaire activiteiten uiteenlopen, maar die op een bepaald onderdeel van hun activiteiten dezelf- de privacyproblematiek tegenkomen. Tenslotte kan het zijn dat bedrijven of instellingen onderdeel zijn van één keten van ac- tiviteiten waarbinnen sprake is van een zekere rolverdeling.

De wet staat dus niet in de weg aan een pragmatische invulling van het begrip sector. Wel is een nauwkeurige omschrijving van de desbetreffende sector van groot belang. Alleen dan kan immers worden vastgesteld op welke bedrijven of organisaties de gedragscode precies van toepassing is. Ook is alleen dan duidelijk met welke bijzondere kenmerken rekening moet wor- den gehouden bij de toetsing op grond van artikel 25, eerste lid, WBP.

Representativiteit

De organisatie die de gedragscode opstelt, dient representatief te zijn voor de sector. Deze eis houdt verband met de noodzaak van een toereikend draagvlak om de gedragscode aan zijn doel te kunnen laten beantwoorden. Hierbij valt in de eerste plaats te denken aan branche- of koepelorganisaties met een zodanig ledenbestand dat zij uit hoofde daarvan als voldoende re- presentatief kunnen worden aangemerkt. Het is echter niet uitgesloten dat ook andere organisaties, of zelfs bedrijven aan- spraak kunnen maken op een voldoende mate van represen- tativiteit.

- 3 Geschillenbeslechting:** het CBP kan een oordeel worden gevraagd over een voor- ziening voor de (onafhankelijke) beslechting van geschillen.

Het CBP kan een oordeel worden gevraagd over een voor- ziening voor het beslechten van geschillen over naleving van de gedragscode, als onderdeel van de gedragscode. In dat geval kan het CBP de verklaring echter slechts afgeven indien is voorzien in toereikende waarborgen met betrekking tot de onafhankelijkheid van de geschillencommissie. Goedkeuring van een geschillenregeling in een gedragscode heeft immers consequenties bij geschillen over de uitoefening van rechten. Het voorleggen van een geschil aan een geschillencommissie leidt dan, op grond van artikel 47 WBP, tot opschorting van de termijn waarbinnen het geschil aan de rechter kan worden voorgelegd.

- 4 Vormvereisten:** de vorm en de inhoud van de gedragscode dienen naast duidelijk, ook toegankelijk, consistent en bruikbaar te zijn. Een toelichting op hoofdlijnen is gewenst.

De vorm en de inhoud van de gedragscode dienen naast duidelijk, ook toegankelijk, consistent en bruikbaar te zijn. Gelet op het feit dat het moet gaan om “regels die een juiste uitwerking vormen” zal de gedragscode een in regels gestructureerd geheel moeten zijn. Een gedragscode kan een verplichtend karakter hebben, maar eventueel ook slechts aanbevelingen bevatten. Het karakter van de gedragscode dient op dit punt wel duidelijk te zijn. Voor een goed begrip van de gedragscode is een toelichting op hoofdlijnen, met goed gekozen voorbeelden, nuttig en gewenst. Dit bevordert een juiste toepassing van de gedragscode in de praktijk.

- 5 Bevoegdheid en ontvankelijkheid:** het CBP dient na te gaan of het bevoegd is de gedragscode te toetsen. Vervolgens wordt de ontvankelijkheid van het CBP getoetst aan de hand van het bepaalde in artikel 25 WBP.

Het CBP dient na te gaan of het wel bevoegd is, door na te gaan of de gedragscode betrekking heeft op de verwerking van persoonsgegevens als bedoeld in de WBP. Een antwoord op de vraag naar de toepasselijkheid van de WBP is te vinden in de artikelen 1 tot en met 4 van de WBP.

Ontvankelijkheid

Als de WBP van toepassing is, neemt het CBP op grond van artikel 25, derde lid WBP het verzoek slechts in behandeling, indien naar zijn oordeel de verzoeker of verzoekers voldoende representatief zijn. De betrokken organisatie of instelling moet dit bij het verzoek aannemelijk maken. Tevens dienen de betrokken sector of sectoren in de code voldoende nauwkeurig te zijn omschreven. De wet gaat er voorts vanuit dat een gedragscode, dan wel een wijziging of verlenging daarvan, ter toetsing wordt aangeboden, voordat zij door de betrokken organisaties wordt vastgesteld.

Verzoek van een of meer organisaties

De wet bepaalt uitdrukkelijk dat het verzoek om toetsing van een gedragscode afkomstig kan zijn van één of meer organisaties. Wel is het van belang dat de betrokken organisaties voldoende representatief zijn voor de sector waarop de

gedragscode betrekking heeft. Denkbaar is ook dat een gedragscode in samenspraak met andere belanghebbende organisaties wordt voorbereid en dat het verzoek om toetsing door deze organisaties gezamenlijk wordt ingediend. Overeenstemming met belanghebbenden is op zichzelf overigens geen voorwaarde voor de ontvankelijkheid van een verzoek.

- 6 Behandeling:** de beslissing over de verklaring dient het CBP binnen maximaal 13 weken te nemen. In deze periode moet het verzoek tot het nemen van een besluit met bijbehorende stukken gedurende 4 weken voor een ieder ter inzage worden gelegd.

Bij de behandeling wordt de gedragscode beoordeeld op grond van de aandachtspunten die in de voorgaande stappen zijn beschreven.

Beslissing

De beslissing over de verklaring dient het CBP op grond van artikel 25, vierde lid, WBP binnen maximaal 13 weken te nemen. In deze periode moet conform afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht de aanvraag tot het nemen van een besluit met bijbehorende stukken gedurende 4 weken voor een ieder ter inzage worden gelegd. In dit geval gaat het om het ontwerp van de gedragscode en het schriftelijk verzoek aan het CBP om een verklaring af te geven. De ter inzage legging moet worden bekend gemaakt via één of meer dag-, nieuws- of huis-aan-huisbladen of op een andere geschikte wijze. In de praktijk zal het gaan om de Staatscourant en de website van het CBP. Daaraan voorafgaand zal het CBP toetsen of is voldaan aan de formele eisen, de representativiteit van de aanvrager(s) en de nauwkeurige omschrijving van de sector waarop de gedragscode betrekking moet hebben. De verstrekte gegevens moeten voldoende zijn om de aanvraag inhoudelijk te kunnen beoordelen. Belanghebbenden kunnen hun zienswijze over de aanvraag – het ontwerp van de gedragscode – mondeling of schriftelijk naar voren brengen.

Bezwaar en beroep

Tegen het besluit tot het afgeven of eventueel weigeren van de verklaring kan bezwaar bij het CBP en vervolgens beroep op de rechter worden ingesteld. De juiste toepassing van artikel 25 WBP en de andere toepasselijke wetgeving door het CBP kan

dus aan het oordeel van de rechter worden onderworpen.

Verklaring CBP

De verklaring van het CBP wordt uiteindelijk met de gedragscode en de daarbij behorende toelichting in de Staatscourant en op de website van het CBP geplaatst. Gedurende de looptijd van de verklaring (in de regel 5 jaar) is deze in principe voor iedereen openbaar.

Wijzigingen of verlengingen

Voor wijzigingen of verlengingen van bestaande gedragscodes geldt op grond van artikel 25, tweede lid, WBP hetzelfde proces als beschreven in de bovenstaande punten.

BIJLAGE: ARTIKEL 25 VAN DE WET BESCHERMING PERSOONSGEGEVENS

- 1 De organisatie of organisaties, die voornemens zijn een gedragscode vast te stellen, kunnen het College verzoeken te verklaren dat de daarin opgenomen regels, gelet op de bijzondere kenmerken van de sector of sectoren van de samenleving waarin deze organisaties werkzaam zijn, een juiste uitwerking vormen van deze wet of van andere wettelijke bepalingen betreffende de verwerking van persoonsgegevens. Indien een gedragscode voorziet in beslechting van geschillen over de naleving ervan, kan het College de verklaring slechts afgeven indien is voorzien in waarborgen met betrekking tot de onafhankelijkheid.
- 2 Het eerste lid is van overeenkomstige toepassing op wijzigingen of verlengingen van bestaande gedragscodes.
- 3 Het College neemt het verzoek slechts in behandeling, indien naar zijn oordeel de verzoeker of verzoekers voldoende representatief zijn en de betrokken sector of de sectoren in de code voldoende nauwkeurig zijn omschreven.
- 4 Een beslissing op een verzoek als bedoeld in het eerste lid, geldt als een besluit in de zin van de Algemene wet bestuursrecht. Op de voorbereiding ervan is de in Afdeling 3.4 van die wet geregelde procedure van toepassing. De beslissing dient binnen een redelijke termijn te worden genomen met dien verstande dat deze termijn niet langer bedraagt dan dertien weken.
- 5 De verklaring geldt voor de termijn waarvoor de gedragscode zal gaan gelden echter niet voor langer dan vijf jaar na het tijdstip waarop de verklaring is bekend gemaakt. Wordt de verklaring gevraagd voor een wijziging van een gedragscode waarvoor reeds eerder een verklaring is afgegeven, dan geldt deze voor de duur van de eerder afgegeven verklaring.
- 6 De verklaring wordt, tezamen met de gedragscode waarop zij betrekking heeft, door de zorg van het College in de Staatscourant geplaatst.

COLLEGE BESCHERMING PERSOONSGEGEVENS

Het College bescherming persoonsgegevens (CBP) houdt – onder de Wet bescherming persoonsgegevens (WBP) – toezicht op de naleving van wetten die het gebruik van persoonsgegevens regelen. Bij het CBP moet het gebruik van persoonsgegevens worden gemeld, tenzij hiervoor een vrijstelling geldt.

Advies, bemiddeling, onderzoek en interventie

Het CBP adviseert de regering en organisaties over de bescherming van persoonsgegevens en onderwerpen die daarmee samenhangen. Het CBP toetst gedragscodes en bemiddelt in geschillen tussen burgers en gebruikers van persoonsgegevens. Op eigen initiatief of op verzoek van een belanghebbende kan het CBP onderzoeken of de manier waarop persoonsgegevens in een bepaalde situatie zijn gebruikt, in overeenstemming is met de wet en daaraan zondig gevolgen verbinden. Voor in gebreke blijven bij de melding kan een boete worden opgelegd. Bij overtreding van de wet of daarop gebaseerde regelingen kan het CBP overgaan tot bestuursdwang of een dwangsom opleggen.

Over zijn werkzaamheden en bevindingen brengt het CBP jaarlijks een openbaar verslag uit. Het CBP is bij de uitvoering van zijn bevoegdheden gehouden aan de normen die worden gesteld in de Algemene wet bestuursrecht. Beslissingen van het CBP zijn vatbaar voor bezwaar en beroep. Het gedrag van het CBP kan onderzocht worden door de Nationale ombudsman.

Informatie

Voor meer informatie kunt u kijken op de website: www.cbweb.nl. Alle publicaties kunt u via de website bestellen of elektronisch binnen halen; telefonisch bestellen is ook mogelijk. Voor eerste advies kunt u gebruik maken van het telefonisch spreekuur, op werkdagen van 9.00 – 12.30 uur, telefoon 070 381 13 00.

Aan de tekst van deze brochure kunnen geen rechten worden ontleend.

COLLEGE BESCHERMING

PERSOONSGEGEVENS

Prins Clauslaan 20

Postbus 93374

2509 AJ Den Haag

TELEFOON 070 381 13 00

FAX 070 381 13 01

E-MAIL info@cbpweb.nl

INTERNET www.cbpweb.nl

COLOFON

Oktober 2002

Uitgave: College bescherming persoonsgegevens

Tekst: L.E. van Laviere

Grafisch ontwerp: Proforma, strategie, ontwerp en
management (Miriam Monster) Rotterdam

Druk: Sdu Grafisch Bedrijf, Den Haag